

Noorte ebavõrdne juurdepääs teabele ja tugiteenustele

Sissejuhatus

Noored on Euroopa ühiskonna tulevik. Sellegipoolest põhjustab ELi ja riikide tasandil muret asjaolu, et kooli, vanemate ootuste ning vastastikuse ja ühiskondliku surve koostöimel tekiv stress võib raskendada üleminekut täiskasvanuella ja avaldada pikaajalist möju. Muret tekitavad ka ebavõrdsed võimalused ja vahendid, muu hulgas sotsiaal- ja terviseprobleemidega toimetulekuks. Ebavõrdsuse vähendamiseks on esmatähtis juurdepääsu tagamine põhiteenustele.

Aruandes on ülevaade noorte ebavõrdsest juurdepääsust teabele ja tugiteenustele ning ebavõrdsuse kõrvaldamise võimalustest. Keskendutakse 12–24-aastastele noortele. Võimaluse korral esitatakse 12–17- ja 18–24-aastaste noorte teave eraldi.

Poliitikataust

Mais 2018 tegi Euroopa Komisjon ettepaneku uueks noortevaldkonna koostööraamistikus aastateks 2019–2027, milles rõhutatakse partnerlust ja valdkonnaülest tegevust. Strateegias juhitakse tähelepanu koolide, noorsoo- ja tervishoiutöötajate ning spordiorganisatsioonide koostööl, et tagada parem juurdepääs võimalustele.

Euroopa sotsiaalõigustesse sambas rõhutatakse avaliku sektori teenuseosutajate tähtsust, mis hõlmab keskendumist teenuste kasutamisele hariduse, koolituse ja elukestva õppe, võrdsete võimalustele, soolise vöröögiuslikkuse edendamiseks ning tööhõive aktiivseks toetamiseks.

Peamised tähelepanekud

Paljudel Euroopa noortel on vaimse tervise probleeme. 2016. aasta andmete kohaselt oli 14%-l 18–24-aastastest eurooplastest depressiooni tekke risk. Depressioonirisk oli kõige suurem Rootsi noortel, neile järgnesid Eesti, Madalmaade, Malta ja Ühendkuningriigi noored.

Kroonilise depressiooniga noorte osakaal on madalam, ent sellegipoolest väga murettekitav. 2014. aasta andmete kohaselt oli kroonilises depressioonis 4% 15–24-aastastest eurooplastest. Näitajad olid kõrgeimad Iirimaa (12%), Soomes (11%), Rootsis (10%) ja Saksamaal (9%).

Noorte depressiooniriski mõjutab tugevalt sotsiaal-majanduslik staatus. Risk on kõige tõenäolisem noortel, kes elavad sissetuleku alumisse kvartili kuuluvates majapidamistes. Vaimse tervise probleemidel on ka tugev sooline mõõde, arvestades, et noored naised (vanuses 15–24) on depressioonile vastuvõtlikumad.

Paljudes riikides on sagenemas kiusamine ja küberkiusamine, mida esineb kõige rohkem Balti riikides ja Belgia prantsuskeelses kogukonnas.

Arvestades, et tervise- ja vaimse heaolu probleemid on noorte jaoks ühed kõige olulisemad, on kaasnevate riskide käsitlemiseks oluline juurdepääs asjakohastele teenustele. Sellegipoolest on paljudel noortel teenustele juurdepääsul raskusi. Tervishoiuvaldkonna kõige olulisemad juurdepääsuprobleemid on viivitused vastuvõtuaja saamisel ja pikad ooteajad vastuvõtupäeval.

Euroopa noorte juurdepääs tervishoiuteenustele on väga ebavõrdne. Erinevused on kõige ilmsemad riigiti. Näiteks Küprosel on 18–24-aastastest noortest ligikaudu kolmveerandi jaoks probleem hind. Austria, Bulgaarias, Küprosel, Lätis ja Ühendkuningriigis teatati aastatel 2011–2016 juurdepääsu enamiku aspektide halvenemisest ning Itaalias ja Slovakkias on näha mõningast paranemist. Üldiselt teatavad puude või kroonilise haigusega noored ELis tõenäolisemalt raskustest juurdepääsul tervishoiuteenustele, eelkõige seoses viivituste, ooteaegade ja arstile minekuks aja leidmisenega.

Ebatõenäoliselt juurdepääsu eduka vähendamise aluseks olevad tegurid on muu hulgas järgmised:

- kohandatavus – teenuseosutajad ja spetsialistid peavad kasutama uusi vahendeid vastavalt noorte hulgas levivatele suundumustele;
- suunamine – osa noori ei tea kohe, mis teenust nad vajavad;

- noorte probleemide teadvustamine ja hea tundmine;
- empaatia noorte suhtes ja nende vajaduste mõistmine, mis väljendub noorte endi ulatuslikumas kaasamises teenuseosutajatena, näiteks vastastikuse toetuse kaudu.

Poliitikasoovitused

Poliitikasoovitused teenuseosutajatele

Teenuseosutajad peaksid

- austama ja kaitsuma abi vajavate noorte (ja nende vanemate) privatsust;
- võtma arvesse noorte erinevusi ja kohandama teenuseid vastavalt olukorrale;
- võtma arvesse ilmnevaid probleeme, näiteks küberiusamist ja suurenevat kodutust;
- kaaluma üksikasjalikumat lähenemist kui lihtsat mõistet „raskesti juurdepääsetav“ ning investeerima ebavõrdse teenustele juurdepääsu põhjuste mõistmisse, et pakkuda lahendusi;
- olema paindlik, noori tarbetult survestamata kasutama teatud teenuseid edasisuunamiseks;
- kaasama noori, et saaks jõuda muude, eelkõige raskemini juurdepääsetavate noorteni.

Poliitikasoovitused poliitikakujundajatele

Poliitikakujundajad peaksid

- tagama kättesaadava teenusevõrgustiku, et vastata noorte sotsiaal- ja tervisevajadustele avaliku sektori ja valitsusväliste teenuseosutajate abil, kellel on selliste teenuste pakkumiseks vajalikud pädevused ja kogemused;

- uurima noorte kodu- ja koolikeskkonda, et tuvastada varakult uued ja ilmnevad riskid, näiteks üha sagenev küberiusamine;
- edendama põhiteenuste ja koolide tihedamat koostööd, et pakkuda rohkem meetmeid, mis on koolipõhised, näiteks seoses vaimse tervise probleemidega (vaimse tervise häirete mõistmine ja teadvustamine);
- looma ja toetama algatusi, mis põhinevad riiklikest programmidel, et parandada sotsiaal- ja tervishoiuteenuste katvust ja kvaliteeti noorte jaoks;
- pöörama teenuste ja toetuste kölblikkuskriteeriumide sätestamisel tähelepanu 12–17-aastastele (keda hõlmab lastekaitsepoliitika), unustamata 18–24-aastasi (või isegi kuni 29-aastasi) noori.

Poliitikasoovitused Euroopa Liidule

EL peaks

- integreerima noored noortestrategia kaudu selgelt Euroopa sotsiaalõiguste sambasse ja seotud algatustesse seoses tööhõive ja haridusega ning sotsiaalkaitse ja põhiteenustele juurdepääsu seisukohalt;
- toetama rohkemate võrdlusandmete pakkumist juurdepääsu kohta sotsiaal- ja tervishoiuteenustele liikmesriigid;
- edendama ja toetama uuringuid noorte ebavõrdsuse põhjuste ja tagajärgede kohta, arvestades nende tervise- ja sotsiaalprobleeme ja juurdepääsu teenustele, ning juurepääsu suurendamise algatuste mõju kohta;
- tagama eelarve organisatsioonidele, mis lihtsustavad juurdepääsu teabele ja toetavad noori, kasutades tavapärasest üksikasjalikumat lähenemisviisi, eelkõige sotsiaalsetele ettevõtetele või vabaühendustele, kes osalevad teenuste osutamisel või pakuvad teenuseid.

Lisateave

Aruanne „Inequalities in the access of young people to information and support services“ (Noorte ebavõrdne juurdepääs teabele ja tugiteenustele) on avaldatud veebilehel <http://eurofound.link/ef19041>

Teadusuht: Anna Ludwinek

information@eurofound.europa.eu